Naturvärdesinventering av Bärby-Husta, Västerås kommun

Naturföretaget 2022

Inventering och rapport: Samuel Persson och Alexandra Holmgren
Foto: Samuel Persson och Alexandra Holmgren
Kvalitetsgranskning: Anna-Lotta Hellqvist
Datum rapport: 2022-05-06
Version: 1

Kontaktperson för denna rapport: Alexandra Holmgren, alexandra@naturforetaget.se, 073-933 31 76

Naturföretaget
Vaksalagatan 6
753 20 Uppsala
info@naturforetaget.se
Kartor publicerade med tillstånd av ESRI

Innehåll

Sammanfattning 4
Bakgrund 5
Metodik 5
  Naturvärdesinventering 5
  Bedömning av Natura 2000-naturtyp 6
  Datainsamling 6
  Rapportering av arter 6
  Arter inom Artskyddsförordningen 7
  Främmande invasiva arter 7
  Förstudie 7
  Osäkerhet i bedömningen 7
Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden 7
  Övergripande beskrivning 7
  Områdets naturvärden 8
  Fynd av naturvårdsarter 9
Skyddade och fridlysta arter 10
  Dokumenterad förekomst 10
  Trolig förekomst 10
Beskrivning av naturvärdesobjekt 10
  1. Hällmarksskog 11
  2. Aspdunge 12
  3. Sumpskog 13
  4. Barrskogshöjd 14
Källor 15
  Litteratur 15
  Databaser 15
Bilaga 1. Karta över naturvärdesobjekt 16
Bilaga 2. Karta över artfynd 17

Sammanfattning

På fastigheterna Husta 1:3 och Bärby 2:4 planeras nya bostadsområden och som en del av förarbetet behöver naturvärden på platsen utredas. På uppdrag av Bo Karlsson, Göran Skönkvist och Lars Kallsäby har Naturföretaget därför gjort en naturvärdesinventering av området den 19 april 2022. Den utförda naturvärdesinventeringen följer svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014).

Det inventerade området består till störst del av skog i olika åldrar och av olika karaktärer med aspskog, barrblandskog, sumpskog men det mesta utgörs framför allt av ungskog och hyggen. Inom området identifierades fyra naturvärdesobjekt. En hällmarksskog intill grusvägen i sydväst bedöms ha påtagligt naturvärde (klass 3). Där finns flera värdefulla biotopkvaliteter som stående död ved och solbelysta jordytor med insektshål, och platsen utgör även en lokal för ängsväxterna bockrot, brudbröd och gulmåra. Aspskogen har högt naturvärde (klass 2), främst knutet till grova aspar med förekomst av den hotade svamparten apelticka (VU) och signalarten barkticka. Sumpskogen har högt naturvärde (klass 2) med avseende på sin goda tillgång på död ved, den solbelysta vattenytan och den generella artrikedomen av mossor och vedsvampar. Här noterades också den fridlysta arten mistel i kronan av en grov asp. En barrskogshöjd med rik förekomst av signalarten blåmossa samt död ved i olika nedbrytningsstadier håller påtagligt naturvärde (klass 3). Här noterades också spillkråka, både flygandes och ropandes. Kan objektet inte sparas i sin helhet rekommenderas att det sparas mindre skogsdungar med grova träd och död ved som en kompensation.

Bakgrund

Som del av en förstudie inför en detaljplan av området Bärby-Husta så efterfrågas en naturvärdesinventering. Området önskas bebyggas ytterligare för att utöka befintligt bostadsområde på fastigheterna Husta 1:3 och Bärby 2:4, strax sydväst om Västerås. På uppdrag av Bo Karlsson, Göran Skönkvist och Lars Kallsäby har Naturföretaget därför gjort en naturvärdesinventering av området den 19 april 2022.

Metodik

Naturvärdesinventering

Området inventerades den 19 april 2022. Inventeringen utfördes enligt svensk standard för Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) (SS 199000:2014). Inventeringen utfördes på fältnivå med detaljeringsgrad medel och med tillägget Detaljerad redovisning av artförekomst.

Syftet med naturvärdesinventering är att identifiera områden (naturvärdesobjekt) som är av positiv betydelse för biologisk mångfald. Naturvärdesobjekt som hittas inom inventeringsområdet avgränsas, beskrivs i text och deras naturvärdesklass bedöms. Naturvärdesklassen baseras på områdets biotopvärde och artvärde. Biotopvärdet bedöms utifrån områdets biotopkvaliteter och på biotopens sällsynthet eller hur hotad den är. Artvärdet bedöms utifrån förekomst av naturvårdsarter, rödlistade arter, hotade arter samt artrikedom.

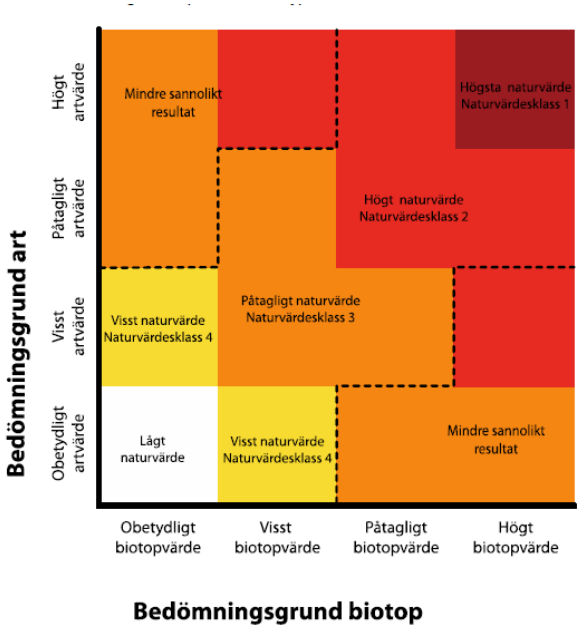

Figur 1. Matris ur svensk standard för NVI, som visar hur utfallet för artvärde respektive biotopvärde leder till en viss naturvärdesklass.

Naturvärdesbedömningen resulterar i antingen lågt naturvärde (områden av ingen eller ringa betydelse för biologisk mångfald) eller någon av följande naturvärdesklasser:

Klass 1. Högsta naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.

Klass 2. Högt naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå. Motsvaras ungefär av t.ex. Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, Våtmarksinventeringens klass 1 och 2 och skogsbrukets klass Urvatten.

Klass 3. Påtagligt naturvärde: Området behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Motsvaras ungefär av Skogsstyrelsens objekt med naturvärde, Våtmarksinventeringens klass 3 och 4 och skogsbrukets klass Naturvatten.

Klass 4. Visst naturvärde: Området behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Naturvärdesklass 4 är användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologisk mångfald, t.ex. äldre produktionsskog med flerskiktat trädbestånd men där andra värdestrukturer och värdeelement saknas.

Naturvårdsarter
är ett samlingsbegrepp för arter som är särskilt skyddsvärda eller indikerar områden med höga naturvärden. I begreppet ingår bl.a. rödlistade arter, signalarter, skyddade arter och typiska arter.

Rödlistade arter
Arter som bedöms löpa risk att försvinna ur landet.

Signalarter
Arter som med sin närvaro indikerar att ett område har höga naturvärden. Frekvens och kombination av signalarter kan dessutom förstärka eller ge ytterligare information om områdets naturvärdeskvalitet.

Skyddade arter
Fridlysta arter eller arter listade i EU:s art- och habitatdirektiv eller fågeldirektiv.

Typiska arter
Arter som indikerar bevarandestatus för olika N2000-naturtyper.

Figur 2. Definition av begreppet naturvårdsarter.

Bedömning av Natura 2000-naturtyp

I naturvärdesinventering enligt svensk standard ingår att bedöma om inventeringsobjekt innehåller biotoper av s.k. Natura 2000-naturtyp, utifrån naturlighetskriterier enligt Naturvårdsverkets vägledningar för respektive naturtyp. Förekomst av en naturtyp som är hotad (på nationell eller internationell nivå) innebär alltid att objektet i fråga har ett Högt naturvärde.

Datainsamling

Insamlade fältuppgifter registreras med hjälp av appen Collector for ArcGIS i surfplatta, med ortofoto som bakgrund. Polygoner, punkter och linjer ritas in i appen, och synkroniseras direkt in i ArcGIS. Registrerat data kan sedan tas ut från ArcGIS i olika format, t.ex. som shapefiler. Noggrannheten är ca 5-10 m. Det koordinatsystem som används är Sweref 99 TM.

Rapportering av arter

Alla naturvårdsintressanta arter rapporteras in till Artportalen. Rödlistade och skyddade arter rapporteras med en koordinat för varje förekomst, med undantag för om många förekomster av samma art finns inom samma naturvärdesobjekt. Övriga naturvårdsintressanta arter rapporteras normalt bara med en koordinat per naturvärdesobjekt som de förekommer i.

Arter inom Artskyddsförordningen
Arter som omfattas av juridiskt skydd enligt Artskyddsförordning (SFS 2007:845) tas upp under rubriken Skyddade och fridlysta arter. Där sammanfattas vilka skyddade arter som har påträffats i området, och vad fynden kan innebära vid en eventuell exploatering.

Främmande invasiva arter
Om främmande invasiva arter påträffas under inventeringen redovisas detta under rubriken Områdets naturvärden.

Förstudie
Fynd av arter från området har inhämtats från ArtDatabanken. Uppgifter om naturvärden och områdesskydd har inhämtats från Skogsstyrelsens karttjänst Skogens pärlor och Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur.

Osäkerhet i bedömningen
Inventeringen är en naturvärdesinventering med detaljeringsgrad medel, ingen artgrupp har inventerats detaljerat. När inventeringen görs tidigt på året är det svårare att bedöma skogar med avseende på vissa arter, som t.ex. kärlväxter eller marksvampar som inte gått att inkludera. Men bedömningen av strukturer, element och andra biotopkvalitéer var tillräckligt för att göra en rättvis klassning av naturmiljöerna.

Övergripande beskrivning av området och dess naturvärden
Övergripande beskrivning
Det inventerade området är cirka 28 hektar stort. Den nordvästliga delen av området består av åkermark, aspskog (igenvuxen gräsmark), sumpskog, ung produktionsskog samt ett hygge. Områdets sydvästliga del består till störst del av yngre produktions- och slyskog samt en liten hällmarksskog intill vägen. I områdets östra del finns det ett par hyggen, en likåldrig produktionsskog av gran samt en barrskogshöjd med hällmarkskaraktär och med omkringliggande våtare partier. Området berörs inte av några riksintressen som är av betydelse för naturvärden knutna till naturliga eller kulturpåverkade naturmiljöer.

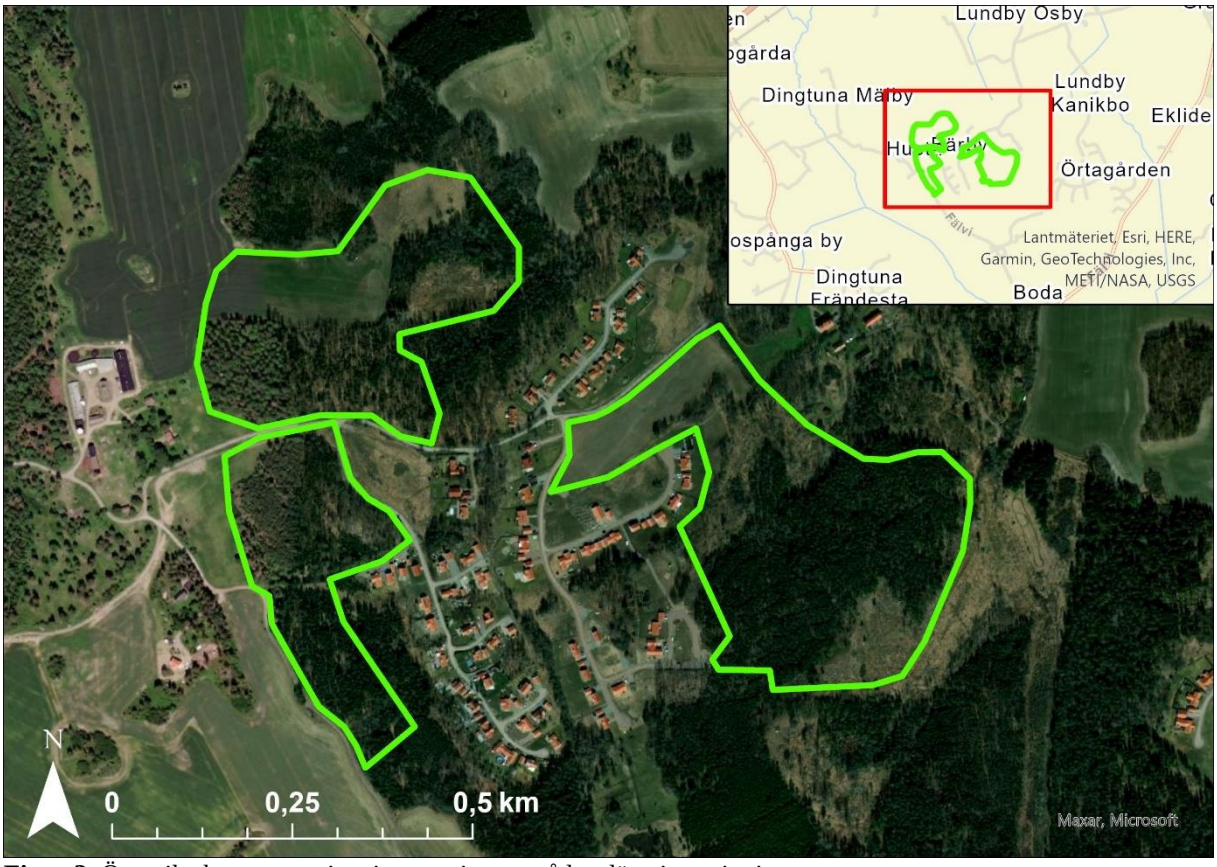

Figur 3. Översiktskarta som visar inventeringsområdets läge i omgivningen.

Områdets naturvärden

I området finns en handfull värdefulla biotopkvalitéer. Bland annat lövskog med gamla aspar och relativt god tillgång på död ved, en sumpskog samt hällmarksskog av olika karaktärer. Dessa biotoper är inte dominerande inom området utan sparsamt spridda med relativt små ytor. Området domineras i stället av ungskogar efter tidigare avverkningar samt nya hyggen.

Hällmarksskogens västra kant bidrar med blottade jordytor åt insekter som bin och steklar och bra förhållanden för ängsflora som trivs i torrbackar.

Aspskogen i områdets nordvästra del är troligtvis gammal trädklädd gräsmark som nu vuxit igen av framför allt asp men även björk, ek och sälg. Naturvärdena ligger främst i att det finns grova levande träd samt tillgång till död ved, både stående och liggande. Träd av asp blir generellt sett inte extremt gamla, men den genetiska individen klonar sig ofta genom rotskott. Därför kan området ha haft en lång kontinuitet av asp i olika åldrar, både levande och döda. Det syns bland annat genom förekomst av naturvårdsarter så som apelticka (VU) som är starkt beroende av gamla träd.

Sumpskogen har goda biotopkvalitéer med en solbelyst vattenspegel, alsocklar och en god tillgång på både stående och liggande död ved. Biotopen är värdefull för kryptogamer som mossor och vedsvampar men även för grod- och kräldjur.

Barrskogshöjden hyser rik förekomst av signalarten blåmossa och det finns död ved i olika nedbrytningsstadier. Troligtvis har höjden en viss kontinuitet av död ved och grova träd, främst kring den högsta punkten på höjden. Kringliggande våtare partier med gran bidrar till en högre luftfuktighet i skogen och floran skvallrar om näringsrikare partier med bland annat blåsippa och kransmossa.

Fynd av naturvårdsarter

Under inventeringen hittades enstaka naturvårdsarter inom samtliga biotoper. Mest intressant är fyndet av apelticka (VU) i aspskogen samt spillkråka, blåmossa och ullticka (NT) vid barrskogshöjden. Tidigare fynd från artportalen berör endast enstaka naturvårdsarter som inte bedöms påverkas av exploateringarna eftersom det främst gäller jordbruksfåglar från det omkringliggande landskapet.

Tabell 1. Naturvårdsarter som påträffades i området. Rödlistade arter: med förkortningar enligt rödlistan 2020, signalarter: arter som är utpekade som signalarter enligt Skogsstyrelsen (SKS) eller ängs- och betesmarksinventeringen (ÄoB), skyddade arter: arter som är skyddade enligt Artskyddsförordningen, typiska arter: arter som är lämpliga indikatorer på en Natura 2000-naturtyps bevarandestatus.

Artnamn	Rödlista 2020	Signalarter	Skyddade arter	Typiska arter	Kommentar
Fåglar					
Spillkråka	NT		X	X	Fridlyst enl. 4 § Artskyddsförordningen, typisk art i 9010
Grod- och kräldjur					
Kopparödla			X		Fridlyst enl. 6 § Artskyddsförordningen
Insekter					
Björksplintborre		X			Signalart enl. SKS
Kärlväxter					
Bockrot		X		X	Signalart enl. ÄoB och typisk art i 6270
Blåsippa			X	X	Fridlyst enl. 9 § Artskyddsförordningen, typisk art i 9050.
Brudbröd		X		X	Signalart enl. ÄoB, typisk art i 6270
Gulmåra		X			Signalart enl. ÄoB
Mistel			X		Fridlyst enl. 8 § Artskyddsförordningen
Mossor					
Blåmossa		X		X	Signalart enl. SKS, typisk art i 9010
Kransmossa				X	Typisk art i 9050
Svampar					
Apelticka	VU				
Barkticka		X			Signalart enl. SKS
Hasselticka		X			Signalart enl. SKS
Ullticka	NT			X	Typisk art i 9010 och 9050

Skyddade och fridlysta arter

Dokumenterad förekomst

I området har fyra skyddade arter påträffats: blåsippa, kopparödla, mistel och spillkråka (tabell 1). Spillkråkan sågs flyga och hördes ropa inom objekt 4, barrskogshöjden. Blåsippa sågs i ett exemplar i samma område som spillkråkan. Kopparödlan sågs i den nordvästra ungskogen som är gles och solbelyst, men inte inom något av naturvärdesobjekten. Misteln växte i kronan på en grov asp i kanten av sumpskogen, objekt 3.

Spillkråka kan häcka i flera olika skogsmiljöer men högstammiga och biologiskt mogna skogar med gott om död ved och grova träd är en preferens. Det råder brist på sådana skogar i skogslandskapet idag och arten har därför en pågående minskning och är numera rödlistad som nära hotad (NT). Om den planerade byggnationen av objekt 4 blir av påverkas arten negativt och spillkråkan kan tvingas flytta sitt revir på grund av att områdets kontinuerliga ekologiska funktion (KEF) blir bruten. Omkringliggande skogslandskap är fragmenterat och det finns en risk att det inte tillhandahåller de behov arten har för reproduktion. Om objekt 4 sparas så påverkas inte KEF. Kan inte objektet sparas i sin helhet rekommenderas att det sparas mindre skogsdungar med grova träd och död ved som en kompensation. Blåsippa, kopparödla och mistel är relativt vanliga i regionen, och en utredning av bevarandestatus skulle troligen visa att dess bevarandestatus inte riskerar att påverkas av en eventuell exploatering.

Trolig förekomst

Sumpskogen (objekt 3) har stor vattenspegel som ligger solbelyst mitt på dagen vilket bland annat gynnar grod- och kräldjur. Det innebär att det finns en potentiell förekomst av dessa.

Beskrivning av naturvärdesobjekt

Inom området identifierades fyra naturvärdesobjekt. För kartor över de olika objekten, se Bilaga 1-2. Här nedan beskrivs objekten i text och bild.

Tabell 2. Sammanfattning av objekten och deras naturvärdesklasser.

Objektnummer	Namn	Naturvärdesklass
1	Hällmarksskog	3
2	Aspdunge	2
3	Sumpskog	2
4	Barrskogshöjd	3

1. Hällmarksskog

Figur 4. Vy över hällmarksskogen från bilvägen i sydväst.

Beskrivning

Hällmark med framför allt tall och ek. Hällarna hyser olikåldriga och senvuxna träd som indikerar en viss trädkontinuitet. Det är sparsam förekomst av död ved men av hög kvalitet, både liggande och stående. Branta partier av den renlavsbevuxna hällmarken växlar med blottade jordytor eller risväxter som lingon. I objektets kant, mot bilvägen i sydväst, finns en delvis solexponerad torrbacke med ängsväxter så som backskärvfrö, bockrot, brudbröd, gulmåra, revfibbla och tjärblomster. Här syns också rikligt med insektshål i de blottade jordytorna.

Naturvårdsarter

Bockrot, brudbröd och gulmåra.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Bedömningen baseras på ett Visst biotopvärde främst med avseende på den högt kvalitativa döda veden, variation i trädskiktet samt den sydvästvända torrbacken. Artvärdet klassades som Visst artvärde, främst med avseende på mängden kläckhål och bohål av insekter i både den döda veden och de blottade jordytorna, men även med avseende på ängsväxterna i torrbacken.

Natura 2000-naturtyp

-

2. Aspdunge

Figur 5. Igenvuxen gräsmark med mycket grova aspar.

Beskrivning

Aspdungen är en igenvuxen gammal gräsmark som sannolikt varit delvis trädklädd under en längre tid. Lövskogen är nu dominerad av asp men det finns gott om björk och spridda förekomster av både sälg och ek inom objektet. Av björk finns det både stående och liggande död ved utav.

Naturvårdsarter

Apelticka, barkticka och björksplintborre.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 2. Bedömningen baseras på ett Påtagligt biotopvärde främst med avseende på de mycket grova asparna samt tillgången på både stående och liggande död ved i olika nedbrytningsstadier av både asp och björk. Artvärdet klassades som Högt artvärde, främst med avseende på förekomsten av apelticka som är rödlistad som sårbar (VU) och därmed hotad. Objektet hyste även förekomst av signalarterna barkticka och björksplintborre.

Natura 2000-naturtyp

-

3. Sumpskog

Figur 6. Sumpskog dominerad av klibbal men med inslag av björk och viden.

Beskrivning

Alsumpskog med stor vattenspegel. Permanent fuktig miljö med god tillgång på död ved av al, björk och viden. Objektet hyser generell artrikedom bland framför allt mossor och vedsvampar som gynnas av den höga luftfuktigheten. Stora delar av vattenspegeln är solbelyst mitt på dagen vilket kan främja både insekter och potentiella groddjur.

Naturvårdsarter

Björksplintborre, hasselticka och mistel.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 2. Bedömningen baseras på ett Påtagligt biotopvärde främst med avseende på den permanent fuktiga miljön, förekomsten av alsocklar, den goda tillgången på död ved, stenblock i kantzonen samt det goda ljusinsläppet. Artvärdet klassades som Påtagligt artvärde, främst med avseende på den generella artrikedomen bland mossor och vedsvampar men också förekomsten av ett fåtal naturvårdsarter som indikerar att det funnits kontinuitet på död ved i området.

Natura 2000-naturtyp

-

4. Barrskogshöjd

Figur 7. Barrskogshöjd med god förekomst av blåmossa. Solinstrålningen är numera hög på grund av det intilliggande hygget.

Beskrivning

En barrblandskog med en talldominerad höjd som omges av granskog med visst inslag av våtmarker. Höjden har viss hällmarkskaraktär med förekomst av blåmossa och renlavar. Granskogen är av näringsrikare karaktär med sumpiga partier och förekomst av bland annat blåsippa och kransmossa. I objektets norra del finns ett sumpigare parti med öppen vattenspegel. I den södra delen kantas objektet mot ett hygge vilket gett ökad solinstrålning och sänkt luftfuktighet. Här har mycket av den döda veden blivit torr och hård på grund av solexponeringen.

Naturvårdsarter

Blåsippa, kranmossa, spillkråka, och ullticka.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesklass 3. Bedömningen baseras på ett Påtagligt biotopvärde främst med avseende på hällmarkens karaktär, tillgången på död ved i olika nedbrytningsstadier, de fuktiga partierna samt inslaget av lövträd som asp, björk och sälg. Artvärdet klassades som Visst artvärde, främst med avseende på den goda förekomsten av signalarten blåmossa samt förekomsten av den rödlistade svampen ullticka (NT). Blåmossan indikerar att objektets centrala höjd troligtvis varit undantagen från skogsbruk under en längre tid, medan ulltickans förekomst indikerar att det finns en viss kontinuitet av grov död ved av gran.

Natura 2000-naturtyp

-

Källor

Litteratur

Jordbruksverket 2017. Ängs- och betesmarksinventeringen – Metodik för inventering från och med 2016. Jordbruksverket, Rapport 2017:9.
Nitare, J. 2020. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen.
SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Svensk standard SS 199000:2014.
SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000. Teknisk rapport SIS-TR 199001.

Databaser

ArtDatabanken. Uttag ur Artportalen och Obsdatabasen (2022-03-31)
ArtDatabanken. www.artfakta.artdatabanken.se (2022-03-31)
Artskyddsförordning (SFS 2007:845). http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Naturvard/ Biologisk-mangfald/Artskydd/Fridlysning-/Fridlysta-arter/
Naturvårdsverket. Skyddad natur. http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/ (2022-03-31)

Bilaga 1. Karta över naturvärdesobjekt

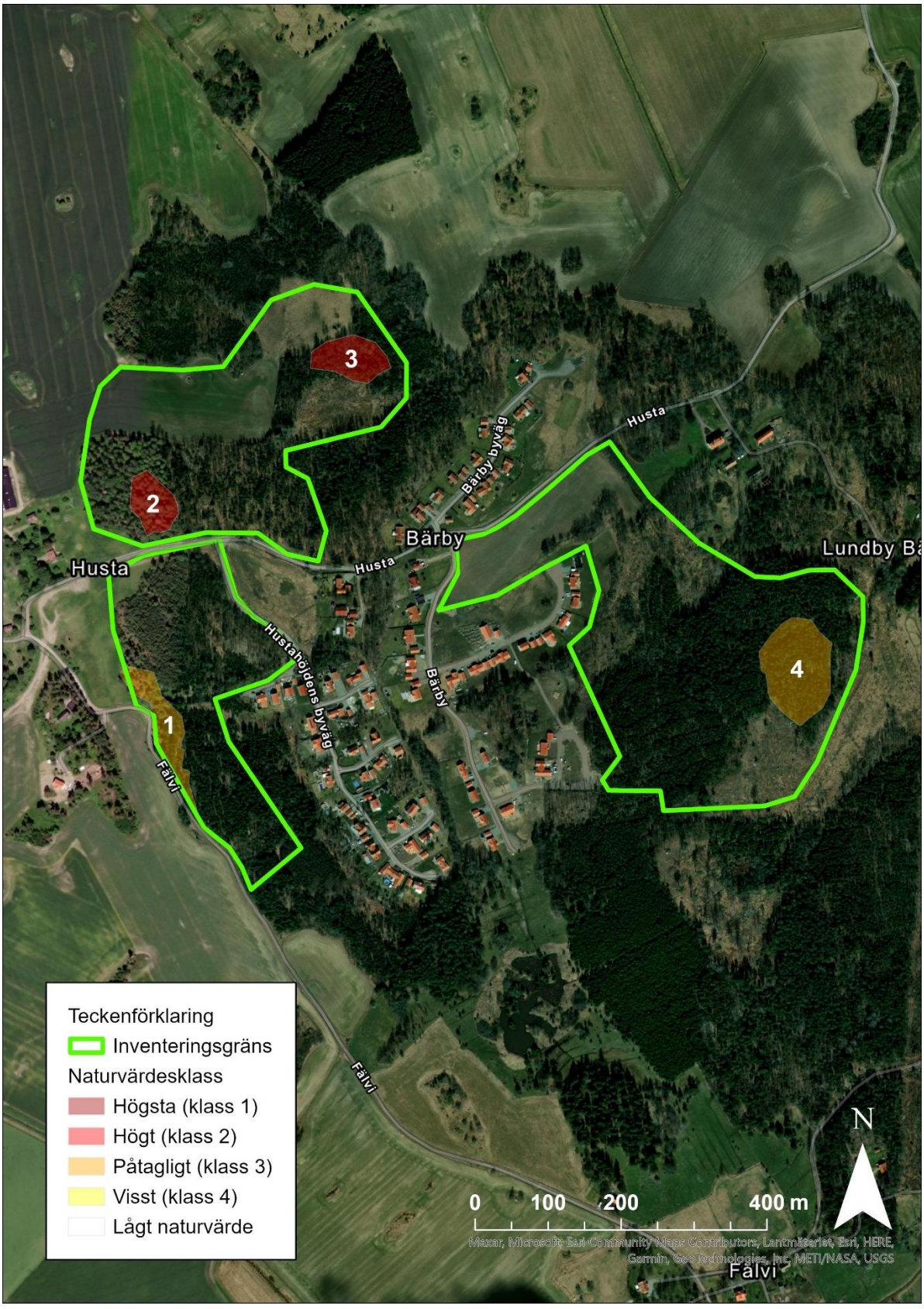

Figur 1. Kartbild över inventeringsområdet med avgränsade naturvärdesobjekt färglagda efter bedömt naturvärde enligt klassningen i SIS-standarden. 1= Högsta, 2= Högt, 3= Påtagligt, 4=Visst.

Bilaga 2. Karta över artfynd

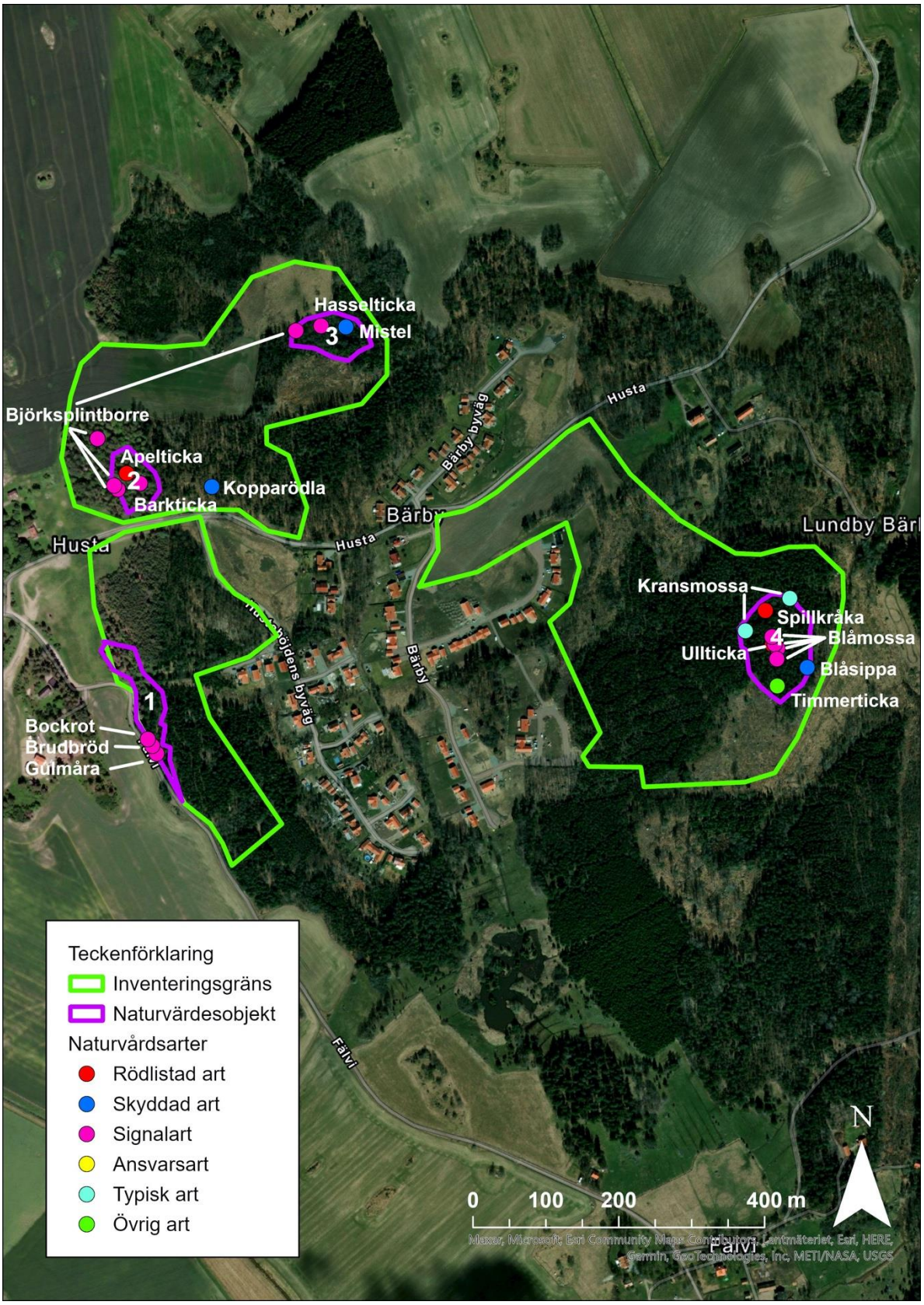

Figur 1. Kartbild över områdets naturvärdesobjekt med numrering enligt samma ordning som i områdesbeskrivningen. Här syns även fynden av naturvårdsarter som gjordes under inventeringen kategoriserade efter typ av naturvårdsart.